

welgestelde M. geruineerd. Eén van de geprivilieeerde schuldeisers was Snel-laert.

Verraadt M.'s historische oeuvre een creatieve geest, dan moet wel onmiddellijk erop gewezen worden dat het tevens de gebreken vertoont die inherent zijn aan een autodidactische vorming, bijv. een gemis aan kritische zin. Anders dan de huidige vakspecialist begaf een veelzijdige en leergierige intellectueel zoals M. zich op verscheidene terreinen. In dit verband kan hier zijn filosofisch artikel, *Des bases positives de la philosophie religieuse* (1857), waarin hij een als vrijdenkerij gebrandmerkte evolutietheorie formuleerde, vermeld worden. In zijn denken was de liberaal M. zowel een erfgenaam van het burgerlijke rationalisme als van de romantiek, dit laatste vooral als historicus. Maar kennis van het verleden was voor hem geen middel om in een romantische nostalgie weg te vluchten. Met de blik gericht op de toekomst bekommerde hij zich om het heden. Verheugd over „le progrès” in zijn eigentijdse maatschappij, in het bijzonder in de wetenschappen, was hij evenwel niet blind voor de ziekten van de 19de eeuw.

Hartelijk en tolerant ging M. om met intellectuelen en staatslieden van alle couleur, waaronder Pieter de Decker, Nothomb, Rogier, Van de Weyer, Quetelet, Van Duyse, de Orangist Metdepenningen e.a. De koning nam hem op in zijn orde, in 1846 als ridder en in 1859 als officier. Dit neemt niet weg dat aan de deïst M., die op het einde van zijn leven regelmatig in het vrijdenkersmilieu van de *société littéraire* verkeerde, door o.a. de *Académie royale* een tijd lang de waardigheid van een marmeren buste werd ontzegd. In 1871 kreeg ze dan uiteindelijk toch een plaats in de vestibule van de Academie, waar ze nog staat. Ondertussen was M.' nagedachtenis reeds in ere hersteld door zijn leerlingen en vrienden, die een intekenlijst hadden geopend waarvan de opbrengst naar een beurs ging die zijn naam droeg.

Van M. hangt er een portret in het archief van de Gentse Rijksuniversiteit.

Lit.: E. DE LAVELEYE, Notice sur H.-G.-Ph. Moke, in: *Annuaire de l'Académie royale des*

sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique. Brussel, 1870, 125-161; — L. HYMANS, Notes et souvenirs. Brussel, 1876; — ID., Types et silhouettes. Brussel, 1877; — P. BERGMANS, Moke (Henri-Guillaume-Philippe) in: *Biogr. nat.* (Brussel, 1899), dl. XV, kol. 32-36; — H. PIRENNE, H. G. Ph. Moke, in: *Liber memorialis de l'université de Gand*. Gent, 1913, dl. I, 95-103; — Voor volledige bibliografie: F. VARENDONCK, Henri Moke (1803-1862); Leven, werk en gedachtenwereld. (Onuitgeg. licentieverhandeling, K.U.L.) 1983.

Frans VARENDONCK

MUSIN, Auguste, marineschilder.

Geboren te Oostende op 23 april 1852 als zoon van de marineschilder François M. en de bloemenschilderes Marie-Celestine Gosselin. Auguste M. huwde met zijn nicht, de romancière Clémence M. († 1893). Het echtpaar had twee kinderen, Auguste-François, geboren te Parijs, en Marguerite, geboren te Londen (1874-1899). Overleden te Sint-Joost-ten-Node op 18 dec. 1923. Woonde zijn hele leven lang in de Grensstraat 114 te Sint-Joost-ten-Node, met uitzondering van enkele jaren, toen hij in Parijs (ca. 1872) en in Londen (ca. 1873-1876), Blomfield Road te Sheperds Bush woonde.

M., zoon van artistieke ouders, was als het ware voorbestemd om als hij vereiste aanleg zou blijken te bezitten, op zijn beurt kunstschilder-specialisatie marine te worden. Teken- en schildertalent uitten zich van jongs af; zijn vader fungeerde als leermeester. Uit M.'s jeugdijaren kennen we massa's potloodtekeningen, die hij maakte, wanneer hij 's zomers aan de kust verbleef. Meestal zijn deze werkjes ook gedateerd. Hij tekende de Oostendse vuurtoren, de Cercle du Phare, de kazernes, het stapelhuis, de Oostendse scheepswerven, de Nieuwpoortse vuurtoren, strandgezichten te De Panne, enz. M. zette in zijn marines het conventionele realisme van zijn vader verder en had daarmee evenveel, zo niet een nog groter commerciële succes.

In 1869 maakte Auguste zijn officieel debuut op de Salons en sindsdien was hij niet meer weg te denken uit zowat alle belangrijke Westeuropese en Amerikaanse tentoonstellingen. In 1869 reeds behaalde hij zijn eerste onderscheiding tijdens een tentoonstelling te Duinkerken. Hij huwde intussen met zijn nicht Clémence M., die reeds enige bekendheid had

verworven met romans die ze in de *Revue de Belgique* publiceerde. Omstreeks 1873 ging M. te Londen wonen, aangetrokken door de grote afzetmogelijkheden van zijn werken.

M. leidde een rustig burgerlijk kunstenaarsbestaan zonder noemenswaardige hoogten of laagten. Hij verdeelde zijn tijd tussen reizen, het schilderswerk en het society-leven. Hij was een van de aanzienlijkste leden van de *Cercle libre de l'Observatoire* te Brussel, een elitair, oerconservatief kunstenaarsgezelschap; elke zomer zakte hij af naar Oostende, waar hij zich mengde in het briljante mondaine leven in en om het Kursaal en in artistieke kringen rond James Ensor, Emile Spilliaert, Félix Buelens en Antoine Dujardin. E. Mathy noemde hem terecht *le digne héritier du pinceau paternel*, want in zijn beste werken is hij stilistisch niet of moeilijk van zijn vader te onderscheiden. Het zijn technisch knappe werkstukken, geheel binnen de realistische traditie, later ook met enige reminiscenties aan het impressionisme. Niet onterecht verweet de officiële kritiek M. soms zijn onpersoonlijkheid, de duidelijke invloed van P. J. Clays, zijn soms al te bonte palet en het tot in den treure herhalen van succesrijke thema's. Omstreeks 1876 deed M. enkele schuchtere pogingen om zijn imago als marinist te doorbreken: hij toonde het Salonpubliek enkele sneeuwlandschappen, die echter minder enthousiast onthaald werden. M. zat nu eenmaal in het vakje *marine* en werd door het publiek verondersteld daar te blijven. Hij kon bogen op een indrukwekkend palmares: goud te Arcachon, Nîmes en Rouen, zilver of brons te Rijsel, Londen, Lorient, Périgueux, Limoges, Marseille, Duinkerken, New-Orleans, Reims, Compiègne, Avignon en Scheveningen, een erediploma te Saint-Etienne (1895) en een *mention d'honneur* op de *Exposition Universelle* te Parijs in 1889. Tijdens zijn bezoeken aan de zomersalons te Oostende sprak Leopold II vaak zijn grote bewondering uit voor M.'s werk. Samen met zijn vader publiceerde M. een platenboek over de Belgische zeevisserij, de vissoorten en de schelpen, *La pêche maritime belge* (1882),

een fraai kleurenalbum dat zich tot kinderen richtte.

Zoals een bloemlezing van titels van M.'s schilderijen duidelijk aantoonde, wijkt ook zijn thematiek slechts in geringe mate af van die van zijn vader: *Boten op het strand*, *Monding van de Maas*, *Een rukwind op de Noordzee*, *De Zeedijk te Oostende*, *Het Pavillon du Rhin te Oostende*, *Gezicht op Scarborough Castle*, *De Thames bij maneschijn*, *Vissersboten te Scheveningen*, *De oude vuurtoren te Blankenberge*, *Te Whitby*, *Winterlandschap bij zonsondergang*, *De Moerdijk*, enz...

Na 1900 was het Musin-atelier duidelijk over het hoogtepunt heen: M. bleef nog wel actief, maar was enkel nog een vierderangsfiguur, teruggedrongen door de evoluerende ideeën in de wereld der schilderkunst. Hij stierf vergeten te Brussel in 1923. Na zijn dood werden talrijke schilderijen en allerhande zaken die in het atelier waren blijven staan, openbaar verkocht in de Galerij Fiévez te Brussel. Met M. ging een der laatste belangrijke vertegenwoordigers van de Belgische 19de-eeuwse marineschilderkunst heen, een waardig vertegenwoordiger van een lange traditie gestart door Tency en Solvyns en door de Bast, Lehon, Verboeckhoven, Linnig, F. Musin e.a. voortgezet. Een minder bekend aspect van M.'s kunstaalent is zijn activiteit als illustrator: in de jaren tachtig van vorige eeuw leverde hij heel wat tekeningen die afgedrukt werden in magazines als *The Graphic*, *The London News* en *L'Univers Illustré*. Het betreft meestal rake schetsen van mensen (al dan niet met huisdieren) op wandel, in een park, op het strand... Het Koninklijk Prentenkabinet te Brussel bewaart transfers van deze tekeningen. Ook tekende M. ontwerpen voor effecten en aandelen, meestal in verband met maritieme ondernemingen.

Van M. zijn geen portretten bekend.

M.'s werk vinden we terug in tal van openbare verzamelingen: te Brugge, Provinciale Bibliotheek; Brussel, K.M.S.K. van België en Koninklijke Bibliotheek (Prentenkabinet); Museum te Compiègne; Oostende, M.S.K. en Stadsarchief; Luik; Praag; Reims.

Lit. : Catalogi tentoonstellingen moderne kunst 1869-1914 ; — U. THIEME en F. BECKER, *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Leipzig ; — E. BENEZIT, *Dictionnaire critique et documentaire des peintres (...)*, Parijs, 1976 ; — E. H. H. ARCHIBALD, *Dictionary of Sea Painters*. Woodbridge, 1980 ; — N. HOSTYIN, *De zee en de kunst* : Auguste Musin, in : *Neptunus. Info-marine*, 27, 184 (1979-1980), 6 ; — ID., *Vergeeten Oostendse kunstschilders - IX* : Auguste Musin, in : *De Plate*, 1981 ; — ID., *Twee marineschilders van bij ons* : François en Auguste Musin, in : *Het Visserijblad*, 30 dec. 1981 ; — W. G. FLIPPO, *Lexicon of the Belgian Romantic Painters*. Antwerpen, 1981 ; — P. en V. BERKO, *Dictionnaire des peintres belges nés entre 1750 et 1875*, Brussel-Knokke, 1981.

Norbert HOSTYIN

MUSIN, François Etienne, marineschilder.

Geboren te Oostende op 4 okt. 1820 als zoon van François Constant M. (1793-1849), herbergier, later oesterkweker en restauranthouder, en van Marie-Antoinette Dickschen (1794-1842). M. had twee broers : Auguste (hotelier) en Eugène (kandidaat-notaris). Huwde ca. 1850 met de Brusselse kunstschilderes Marie-Célestine Gosselin (ca. 1826-1853), bij wie hij één zoon had : Auguste (1852-1923), die op zijn beurt marineschilder werd. M. woonde achtereenvolgens in de oesterkwekerij Musin buiten de stadswallen aan de Oostendse vuurtoren, in de Haringstraat 2 te Brussel en in de Grensstraat 114 te Sint-Joost-ten-Node. Overleden te Sint-Joost-ten-Node op 24 okt. 1888 na een aanval van apoplexie.

Zoals dat met vele kunstenaars het geval is, werd rond de jeugd van François M. een kleine legende geweven, die na meer dan anderhalve eeuw niet meer op haar waarheid kan gecontroleerd worden. Als kind zou M. meer van de zee en de schepen dan van zijn studies gehouden hebben. Op een goede keer toen hij thuis als straf op een zolderkamertje was opgesloten, zou hij op de muur een marine getekend hebben met een brok kool. Zo zou zijn talent zich geopenbaard hebben. Omstreeks 1831 kwam M. in de Oostendse tekenschool terecht, waar hij zijn opleiding kreeg van Michel van Cuyck en van François Bossuet, de beroemde vedute-schilder, die toen nog een loopbaan bij het Oostendse loodswezen cumuleerde met het lesgeven aan de lokale Academie. Met het behalen van een gouden medaille

sloot M. zijn Oostendse studieperiode af (ca. 1835). Inmiddels zou hij reeds gevaren hebben bij de kustvaart en op deze wijze al heel jong maritieme ervaring hebben opgedaan. Van 1836 af zette hij zijn studies verder aan de Brusselse Academie, eerst in het atelier van F. J. Navez, daarna bij François Bossuet, die inmiddels tot professor aan dat instituut was benoemd. M. debuteerde wellicht tijdens het Antwerpse Salon in 1840. Bijval en verkoop lieten van meet af aan niets te wensen over. Het Saloncomité kocht een werk van hem voor zijn loterij. Toen Leopold I bij hem een „Gezicht te Oostende” aankocht (1845), betekende dat meteen een flinke publicitaire ruggesteun voor de jonge kunstenaar. Omwille van de belangstelling die in Engeland voor zijn kunst bestond, ging M. er een tijdlang wonen. Ondertussen reisde hij ook naar Spanje en Portugal. Bij de dood van zijn vader (in 1849) kwam hij naar Oostende terug. Zijn aandeel in het ouderlijk bedrijf liet hij aan zijn broer Auguste over.

In juni 1852 kreeg M. vanwege het Ministerie van Openbare Werken een stuk duingrond in concessie. Het was gelegen ten westen van het oude Oostende. In hetzelfde jaar nog liet hij er een houten paviljoen bouwen, het allereerste dat aan het strand ten westen van Oostende werd gebouwd. Hij verhuurde het complex, dat bekend stond als het *Pavillon des Dunes*, aan ene Constant Beerblock, die er een hotel-restaurant in hield. Het lijkt erop dat M. zelf nooit in het *Pavillon des Dunes* heeft gewoond, maar er wel een atelier had.

Eind 1852 woonde M. reeds te Brussel. Na de dood van zijn vrouw ondernam hij nog enkele studiereizen : Spanje en Portugal, de Italiaanse en Zwitserse Alpenmeren, Frankrijk, Noorwegen, Noord-Amerika ... Hij zou zelfs aan een walvisjacht deelgenomen hebben. Van al deze reizen bracht de kunstenaar heel wat studies mee, die hij in het atelier uitwerkte. Zo genoot zijn *Pontons te Toulon* in die jaren een tijdlang bekendheid.

In 1860 betrok hij zijn definitieve woning, Grensstraat 114 te Sint-Joost-ten-Node. In de tuin van dit pronkhuis liet hij een groot atelier bouwen, waarin hij zijn wijdbe-